

ORTADOğU GÜNDEMİ

28 Kasım-4 Aralık 2022

2022

■ LEVANT GÜNDEMİ

• Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaptığı açıklamada, yaklaşık 2 milyon doz kolera aşısının 4 Aralık'tan itibaren salgının etkili olduğu Halep, Rakka, Haseke ve Deyrizor kentlerinde uygulanmaya başlanacağını bildirdi. Yazılı açıklamada görüşlerine yer verilen UNICEF Suriye Temsilcisi Ghada Kachachi, salgının en çok çocukları etkilediğini belirterek, "Vaka sayıları artarken aşılarda zamanında yerine ulaşması UNICEF için birinci öncelik" ifadesini kullandı.¹

ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon), Türkiye'nin Suriye'de terör örgütü YPG'ye karşı devam eden operasyonları dolayısıyla ABD askerlerinin örgütle bölgedeki devriyelerini azalttığını açıkladı. Günlük basın toplantısında Pentagon Sözcüsü Patrick Ryder, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını anladıklarını ancak Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) Suriye'nin kuzeyine yönelik operasyonlarından kaygı duyduklarını söyledi. Ryder, terör örgütü YPG'nin Türkiye'nin operasyonları üzerine devriyelerini azalttığını, ABD'nin de buna paralel olarak devriye sayılarını düşürdüğünü belirtti.²

• Suriye Rejimi

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Türkiye ile görüşmelerin şu anda sadece "istihbarat niteliğinde" olduğunu ancak "ikili görüşmeler seviyesinin yakında yükseltileceğini" vurguladı. Esad, "Türkiye'nin Suriye'nin taleplerini karşılamaya hazır olduğunu gösterdiğini" kaydetti.³

Esad rejiminin Suriye'nin kuzeybatısındaki İdlib vilayetinin Obin köyüne düzenlediği saldırıda üç sivilin öldüğü, altı sivilin de yaralandığı bildirildi. Suriye Sivil Savunması adıyla bilinen Beyaz Baretliler Örgütü, rejim tarafından gerçekleştirilen saldırıda yaralanan sivillerin yakındaki hastanelere kaldırıldığını açıkladı.⁴

• Fırat'ın Doğusu

ABD Ordusu 25 Kasım Cuma günü, Suriye'nin Haseke vilayetine bağlı Şeddadi kentindeki ABD üssüne iki füze düştüğünü ancak füzelerin herhangi bir yaralanma ya da hasara yol açmadığını duyurdu. ABD Ordusu yaptığı açıklamada, Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) iki füzenin geldiği bölgede inceleme yürüttüğünü ve bölgede ateşlenmemiş üçüncü bir füze bulunduğunu açıkladı. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) kaynakları ise Uluslararası

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dso-suriyeye-2-milyon-doz-kolera-asisi-yollandigini-acikladi/2751307>

2 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-turkiyenin-operasyonlari-uzerine-suriyede-pkk-ypg-ile-devriyelerini-azaltdi/2751398>

3 <https://syrianobserver.com/news/80454/in-private-assad-assesses-many-countries-positions-towards-his-regime.html>

4 <https://www.middleeastmonitor.com/202211202-assad-regime-attack-in-north-western-syria-kills-3-civilians/>

Koalisyon üssüne düzenlenen füze saldırısının arkasında İran destekli milislerin olduğunu kaydetti.⁵

Suriye'deki Rus güçlerinin komutanı Aleksandr Çayko, SDG'nin sözde komutanı Mazlum Abdi ile Haseke vilayetinde bir araya geldi. Konuyla ilgili bilgi sahibi bir kaynak yaptığı açıklamada, Rus kuvvetlerinin komutanının Abdiye Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde bir kara harekâtı başlatmaya kararlı olduğunu ve Moskova'nın Türkiye'ye güvenlik garantileri vermeden bu harekâtı durduramayacağını açıkça ifade ettiğini söyledi. Çayko açıklamasında "Rusya, SDG'nin tüm güçlerini ve kurumlarını Ayn el-Arap, Münbiç ve Tel Rifat bölgesinden çekmesini ve bölgeyi Rus güçlerine teslim etmesini talep etmektedir. SDG, rejim ordusunun oraya geri dönmesine izin vermelidir" ifadelerine yer verdi.⁶

SDG 2 Aralık Cuma günü, Türkiye'nin saldırıları nedeniyle IŞİD terör örgütüne karşı ABD ile birlikte yürüttükleri tüm ortak terörle mücadele operasyonlarını durdurduklarını açıkladı. Bu hamle ABD Ordusu tarafından da teyit edildi ve yapılan açıklamada bölgedeki ABD güçlerinin Suriye'de IŞİD'e karşı "tüm ortak operasyonları durdurduğu" belirtildi.⁷

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Millî Savunma Bakanlığı (MSB), Irak'ın ve Suriye'nin kuzeyindeki terör hedeflerinin ateş destek vasıtalarıyla vurulmaya devam ettiğini bildirdi. MSB'nin, sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımda, "Teröristlerden şehitlerimizin, masum evlatlarımızın hesabını sormaya devam ediyoruz. Teröristler kazdıkları hendeklere hayalleriyle birlikte gömülmeye mahkûmdur" ifadelerine yer verildi.⁸

Kuveyt merkezli yardım kuruluşu Qawafil, İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) İnsani Yardım Vakfı ve Uluslararası Doktorlar Derneği (AID) tarafından Suriye'nin İdlib vilayetinde inşası tamamlanan el-Fevz Sağlık Merkezi hizmete girdi. İHH Suriye Çalışmalarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yakup Işık açıklamasında, bölgedeki kamplarda yaşayan yaklaşık 50 bin kişinin sağlık merkezinin hizmetlerinden istifade edeceğini söyledi.⁹

Suriye'nin İdlib ve Halep vilayetlerindeki muhalif gruplar savaşçıları rejim güçleriyle temas hatları boyunca seferber etti. İdlib'deki kaynaklar, Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) öncülüğündeki "Fethul Mubin" operasyon odası gruplarının İdlib vilayetinin güneyi ve doğusuyla Halep'in batı kırsalındaki askerî mevzilerini çok sayıda askerî araç ve eğitilmiş savaşçılarla güçlendirmeye devam ettiğini aktardı.¹⁰

5 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4008986/sohr-haseke-kırsalındaki-bir-amerikan-üssüne-düzenlenen-saldırının-arkasında>

6 <https://syrianobserver.com/news/80458/last-warning-from-russia-to-sdf-turkish-military-operation-coming.html>

7 <https://www.middleeasteye.net/news/us-and-sdf-stop-all-joint-operations-against-islamic-state-amid-turkish-bombardment>

8 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/irakin-ve-suriyenin-kuzeyindeki-teror-hedefleri-vuruldu/2749186>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyenin-idlib-ilinde-kamplarda-kalanlara-hizmet-verecek-saglik-merkezi-acildi/2749923>

10 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4009526/idlib'deki-muhalif-gruplar-rejim-gucleriyle-temas-hatları-boyunca-alarm-duruma>

• İsrail-Filistin

İsrail'de Likud ve Dinî Siyonist Partisi'nin devam eden koalisyon müzakerelerinde bir ilerleme kaydettikleri ve toplantılarda çoğu önemli konuda anlaşmaya yakın oldukları belirtildi. Mevcut haberlere göre, iki taraf arasındaki müzakerelerin 29 Kasım Salı günü ilerleyen saatlerde yeniden başlayacağına yer verildi.¹¹

Başbakan adayı Binyamin Netanyahu'nun liderliğini yürüttüğü Likud Partisi'nin üç hafta süren yoğun müzakerelerin ardından 1 Aralık Perşembe akşamı Dinî Siyonist Parti (RSP) ile kısmi bir koalisyon anlaşmasına vardığını bildirdi. Ortak bildiriyle duyurulan anlaşma kapsamında, RSP başkanı Bezael Smotrich'in yeni koalisyonda maliye bakanı olacağı belirtildi.¹²

Bahreyn Kralı Hamad bin Isa Al Halifa, 4 Aralık Pazar günü Manama'daki Sarayı'nda İsrail Devlet Başkanı Isaac Herzog'a yaptığı açıklamada, Bahreyn'in bölgesel istikrarı korumada önemli bir adım olarak Filistinliler için adil bir barışı desteklediğini ifade etti. Halifa açıklamasında adil, kapsamlı ve sürdürülebilir bir barışa ulaşmanın Filistin halkının meşru haklarını garanti altına alacağını ifade etti ve bu durumun hem İsrail halkı hem de Filistin halkı için istikrar, kalkınma ve refah sağlayacağını ifade etti. Görüşmede İsrail Cumhurbaşkanı Herzog, Bahreyn ziyaretinin bölge için bir barış mesajını simgelediğini ve İsrail'in Arap dünyasıyla bağlarını genişleten tarihî bir adım olduğunu söyledi.¹³

1 Aralık Perşembe günü, İsrail askerleri tarafından Cenin Kampı'na düzenlenen geniş çaplı baskın sırasında iki Filistinli genç öldürüldü. Filistin Haber Ajansı, Naim Cemal el-Zubaidi ve Muhammed Eymen el-Saadi adlı bu iki gencin İsrail askerlerinin kurşunlarıyla öldürüldüğünü bildirdi. Daha sonra yapılan açıklamada bu iki gencin İslami Cihad Hareketi'nin Cenin'de faaliyet gösteren iki lideri olduğu iddia edildi.¹⁴

• Ürdün

Ürdün Kraliyet Divanından 3 Aralık Cumartesi günü yapılan açıklamaya göre, Ürdün Kralı II. Abdullah ile Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi, Mısır'ın başkenti Kahire'de bir araya geldi. Açıklamada liderlerin iki ülke arasındaki ilişkileri çeşitli alanlarda güçlendirmeye istekli olduğu kaydedildi. İki lider, ortak çıkarları göz önünde bulundurarak bölgesel meselelerde iş birliği ve istişareyi sürdürmenin önemine dikkati çekti ve Ürdün ile Mısır arasındaki ortaklaşmayı Irak ile üçlü olarak genişletmenin gerektiğini belirtti. Ürdün Kralı ile Mısır Cumhurbaşkanı ayrıca, Filistinlilerin adil ve meşru haklarını elde etmeleri için tam destek sağlamanın ve iki devletli çözüm temelinde adil ve kapsamlı bir barışa ulaşmak için çabaları yoğunlaştırmanın önemini vurguladı.¹⁵

11 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-723614>

12 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-723877>

13 <https://www.jpost.com/israel-news/article-724006>

14 <https://www.aljazeera.net/news/2022/12/1/شهيديان-جديدان-برصاص-الاختلال-في>

15 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp?ID=46762&lang=en&name=en_news&cat=en_news

Ürdün Kralı II. Abdullah, “29 Kasım Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü” münasebetiyle Birleşmiş Milletler Filistin Halkının Vazgeçilmez Haklarının Kullanılması Komitesi Başkanı Cheikh Niang’a hitaben bir mektup yayımladı. Filistin halkının yaşadığı zor şartları dünyaya hatırlatmaya devam edeceklerini belirten Kral Abdullah, “Ortadoğu’da barış ve istikrarın anahtarı Filistin davasıdır” ifadelerini kullandı.¹⁶

Yemen Başkanlık Konseyi Başkanı Reşad el-Alimi, 28 Kasım Pazartesi günü Ürdün’ün başkenti Amman’da Ürdün Kralı II. Abdullah ile Husi milislerinin petrol limanlarına yönelik terörist saldırılarını artırmasının ardından bölgedeki son gelişmeleri görüştü. Ürdün Kralı’nın görüşmede Yemen’i, halkını, topraklarının birliğini, güvenliğini ve meşru ulusal kurumlarını destekleme konusundaki kararlılığını tekrarladığını ifade etti.¹⁷

Ürdün Ordusu 30 Kasım Çarşamba günü Suriye topraklarından gelen “büyük” miktarda nar-kotik maddenin ülkeye kaçakçılık yoluyla girişini engellediğini duyurdu. Bölgede yapılan yoğun aramaların ardından 196 adet avuç içi büyüklüğünde esrar ve 610.000 adet Kaptagon hap bulunarak yetkili makamlara teslim edildi.¹⁸

• Lübnan

Lübnan’da 14. cumhurbaşkanını seçmek için mecliste düzenlenen sekizinci oturumda hiçbir aday yeterli oyu alamadı. Lübnan Meclisinde, 31 Ekim’de görev süresi dolan Cumhurbaşkanı Mişel Avn’ın yerine gelecek ismi seçmek için düzenlenen toplantıya 128 milletvekilinden 111’i katıldı. Seçimde adaylardan Mişel Muavvad 37, İsam Halife 4, Ziyad Barud 2, Bişara Ebu Yunus 1, Bedri Zahir 1 oy alırken 66 oy geçersiz sayıldı. Buna göre hiçbir aday cumhurbaşkanı seçilmek için gerekli 3/2’lik çoğunluğu sağlayamadı. Meclis Başkanı Nebih Berri, oturumdan sonra yaptığı açıklamada, yeni cumhurbaşkanı seçimi için 9. oturumun 8 Aralık’ta gerçekleştirileceğini söyledi.¹⁹

Lübnan’da devlete ait iki büyük telekomünikasyon şirketinin çalışanları, “şartlarının iyileştirilmemesine” tepki olarak greve başladıklarını duyurdu. Lübnan’daki Telekomünikasyon Sektörü Şirket Operatör Çalışanları Sendikası yayımladığı yazılı açıklamada, sektör çalışanlarının durumu için Lübnan İletişim Bakanı Johnny Corm ile yapılan müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlandığını bildirdi. Yetkililerin daha önce verdikleri vaatleri yerine getirmediği hatırlatılan açıklamaya göre, toplu iş sözleşmesinden doğan haklarının verilmemesi ve görüşmelerin olumsuz sonuçlanması üzerine Alfa ve Touch çalışanları greve gitti. Açıklamada, grev süresine ilişkin ise bilgi verilmedi.²⁰

16 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsplD=46667&lang=en&name=en_news&cat=en_news

17 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4014701/ürdün-kralı-2-abdullah-ve-yemen-başkanlık-konseyi-başkanı-alimi-bölgenin>

18 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsplD=46706&lang=en&name=en_news&cat=en_news

19 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lubnan-meclisi-yeni-cumhurbaskanini-8-oturumda-da-secemedi/2752896>

20 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/lubnanda-devlete-ait-telekomunikasyon-sirketlerinin-calisanlari-greve-gitti-728351.html>

Lübnan'da geçici olarak görevini sürdüren hükûmette Başbakan Necib Mikati'nin Bakanlar Kurulu toplantısı daveti, 24 bakandan 9'u tarafından anayasal sebeplerden ötürü kabul edilmedi. Konuya ilişkin bakanlar tarafından yapılan ortak yazılı açıklamada sınırlı yetkilere sahip geçici hükûmetin başkanının, "gevşek" ve gelişigüzel hazırlanmış bir gündemle Bakanlar Kurulu toplantısı daveti yapmasının şaşırtıcı olduğu belirtildi. Bakanların açıklamasında, "Anayasaya saygı göstermekle yükümlüyük. Bu nedente, Bakanlar Kurulu toplantısını ve alınacak kararları kabul etmediğimizi ilan ediyoruz. Anayasaya göre, anayasal yetkisi bulunmayan ve meclisten güvenoyu almamış geçici hükûmet cumhurbaşkanının yetkilerini devralamaz" ifadeleri kullanıldı.²¹

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak hükûmetini oluşturan siyasi güçlerin de içinde bulunduğu Devleti Yönetme İttifakı, Irak'ın egemenliğinin korunması ve birilerinin Irak topraklarını kullanarak komşu ülkeleri hedef almasının önlenmesi gerektiğini vurguladı. Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani'nin Bağdat'taki ofisinde düzenlenen toplantıya Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani ve Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi de katıldı. Toplantıda, hükûmet kurma sürecinde belirlenemeyen iki bakanlığın belirlenmesi kararı alındı.²²

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin resmî daveti üzerine 28 Kasım'da İran'ın başkenti Tahran'ı ziyaret etti.²³ Irak Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan açıklamada, 30 Kasım'da Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani'nin İran ziyaretini sonlandırarak Bağdat'a döndüğü belirtildi. İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, görüşmeye ilişkin olarak İran ile Irak ilişkilerinin güven temeli üzerine kurulduğunu kaydederken, İran ile Irak heyetinin görüşmelerinde sorunların çözümünün ele alındığını açıklamıştı. Reisi, Irak'taki terör tehdidinde dikkat çekerek yabancı güçlerin Irak'ta olmasının sorunlar yarattığına vurgu yapmıştı. Sudani, ziyaret kapsamında İran'ın lideri Ali Hamaney, Parlamento Başkanı Muhammed Bakır Galibaf ve Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ile bir araya gelmişti.²⁴

Irak'ta yeni hükûmetin kurulmasının üzerinden geçen bir aylık sürenin ardından güvenlik ve istihbarat kurumlarında değişiklikler yapıldı. Çıkarılan kararnameyle İçişleri Bakanlığı İstihbarat Daire Başkan Yardımcısı ve Kazımı'nın en yakın güvenlik kurmaylarından olan General Ahmet Abu Ragıf'ın yanı sıra Sınır Güvenliği Komutanı, Polis Dairesi Başkan Vekili, Uyuştur-

21 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4025016/lubnanda-9-bakan-basbakan-mikatinin-bakanlar-kurulu-toplantisi-davetini-kabul>

22 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-would-not-allow-anyone-to-use-its-lands-to-target-other-countries>

23 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/to-broker-a-new-round-of-Saudi-Iranian-talks-al-Sudani-heads-to-Tehran-tomorrow>

24 <https://ina.iq/turkmen/36303-babakan-sudani-badatta-dondu.html>

rucu ile Mücadele Dairesi Başkanı ve Federal Polis Dairesinde görev yapan onlarca komutan görevinden azledildi. Yeni görevlere atananların çoğunun eski Başbakanlar Nuri el-Maliki, Haydar Abadi ve Adil Abdulmehdi dönemlerinde görev yapmış kişiler olması dikkat çekti.²⁵ Yerel basına yansıyan haberlere göre yeni hükûmetin ilk ayda atamalar yoluyla gerçekleştirdiği değişiklikler güvenlik ve istihbarat kurumlarındaki en az 900 pozisyonu kapsıyor.²⁶

Irak kabinesinde İmar ve İskân Bakanlığının Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP), Çevre Bakanlığının Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (KYB) verildiği açıklandı. Irak Parlamentosunda kabinenin oylandığı dönemde seçilemeyen bu iki bakanlık için isimlerin belli olduğu basına yansıdı. KYB'den Nizar Amedi'nin Çevre Bakanı, KDP'den Bangin Rekani'nin ise İmar ve İskân Bakanı olmasına karar verildiği belirtilirken, Irak Başbakanlığı Ezidi işlerinden sorumlu danışmanlık görevinin de KDP'li Halide Halil'e verilmesinin kararlaştırıldığı belirtildi.²⁷

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un 2023 yılının başlarında Irak Başbakanı Sudani ile görüşmeyi planladığı açıklandı. Macron'un ofisinden yapılan açıklamada Paris'in, Bağdat'ın egemenliğine yönelik saldırılara karşı verdiği mücadelede yardımcı olacağı da belirtildi. Yapılan açıklamada, Fransız liderin, Sudani'yi 2023'ün başlarında Fransa'ya davet ettiği de vurgulandı.²⁸

• Güvenlik

Irak Cumhurbaşkanlığı Basın Ofisinden yapılan açıklamada, Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid'in Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım Araci'yi kabul ettiği belirtildi. Cumhurbaşkanı Reşid görüşmede; yasaları uygulama, istikrarı artırma ve vatandaşların güvenliğini sağlama yönündeki hükûmet çabalarını desteklemek gerektiğini vurguladı. Cumhurbaşkanı Reşid ayrıca, sınır kontrolü ve kalan IŞİD terör gruplarının takibi konusunda güvenlik ve istihbarat çalışmalarının yoğunlaştırılması gerektiğini ifade etti.²⁹

Kuveyt Dışişleri Bakanlığından yapılan yazılı açıklamada, Kuveyt'in Irak Büyükelçisi Tarık el-Ferac'ın, Irak Dışişleri Bakanlığı Arap Dairesi Başkanı Büyükelçi Usame er-Rifai ile bir araya gelerek, Irak donanmasına ait üç geminin Kuveyt karasularını ihlal ettiğini bildirdiği ve bu gemilerin derhâl geri çekilmesini talep eden muhtıra verdiği bildirildi. Kuveyt'in, iki ülke arasında imzalanan ve iki ülke arasındaki deniz sınırının çiziminde esas alınan Hur Abdullah Anlaşması'nda öngörüldüğü üzere kardeş ülke Irak ile iş birliğine hazır olduğunun belirtildiği açıklamada, Kuveyt'in egemenliğini etkileyen herhangi bir ihlalin reddedildiği ve yasal yollara uygun olarak yanıt verme hakkının saklı tutulduğu vurgulandı. 2012'de imzalanan Hur Abdullah Anlaşması genel hatlarıyla iki ülkenin deniz taşımacılığı konusunda ortak iş birliğini öngörüyor.³⁰

25 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/03122022>

26 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4022031/irak'ta-'siyasi-temizlik'-yapildi-yonunde-süpheler-artiyor>

27 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/28112022>

28 <https://www.reuters.com/world/macron-invites-iraq-pm-meeting-france-early-2023-2022-12-04/>

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/cumhurbaskani-resid-ile-ulusal-guvenlik-danismani-araci-gorustu-h301685.html>

30 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/02122022>

Irak Güvenlik Medya Ağı yaptığı açıklamada, Ulusal Güvenlik Teşkilatı birimlerinin Ninova, Kerkük, Selahaddin, Diyala ve Anbar vilayetlerinde terör şüphesiyle aranan 16 kişiyi yakaladığını belirtti. Açıklamada, operasyonun istihbarat çabalarının yoğunlaştırılması ve vatandaşların teröristleri ihbar etme konusundaki iş birliğinin ardından düzenlendiği bildirildi.³¹

• Ekonomi

İran Petrol, Gaz ve Petrokimya Ürünleri İhracatçıları Birliği Başkanı Hamid Hüseyini, 2022'nin mart ayından kasım ayına kadar İran'ın Irak'a olan elektrik dışı ihracatının 1 milyar 400 milyon dolar azalarak 4 milyar 700 milyon dolara gerilediğini belirtti. Bu düşüşün nedeninin Irak hükûmetinin kurulmasındaki gecikme olduğu belirtilirken, Sudani'nin İran ziyaretinde konunun tartışıldığı ve Irak ile İran arasında teknik hizmetler ve mühendislik hizmetlerini kapsayan 4 milyar dolarlık bir anlaşmanın imzalandığı belirtildi.³² İran Petrol Bakanlığının Irak İşlerinden Sorumlu Temsilcisi Seyyid Abbas Beheştî de İran'ın Bağdat'a petrol işleriyle ilgilenmek amacıyla ofis açtığını ve Basra ile IKBY için planlanan ofislerin yakın gelecekte Bağdat ofisi tarafından yönetileceğini açıklamıştı.³³

Irak Petrol Bakanı Hayan Abdulgani, Petrol İhrac Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) üzerinde anlaştığı üretim kesintilerine bağlılığını teyit etti. 13 ülkeden oluşan OPEC grubunun başkanları ve Rusya liderliğindeki ihracatçılar ekim ayında Viyana'da bir araya gelmiş ve kasım ayından itibaren petrol üretimini günde iki milyon varil azaltma konusunda anlaşmıştı.³⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Göç Bakanı Evan Faik Jabro, 1 Aralık'ta Erbil'de Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) İçişleri Bakanı Reber Ahmed ile bir araya geldi. Irak Göç Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, iki taraf, Irak içinde yerlerinden edilenlerin kamp koşullarını havaların soğumasıyla birlikte yeniden ele aldı. Göç Bakanı Evan Faik Jabro, IKBY İçişleri Bakanı Ahmed ile Süleymaniye'de bulunan dört kampın birleştirilerek ikiye düşürülmesi, Erbil'deki altı kampın dörde düşürülmesi ve gönüllü olarak kendi ikamet bölgelerine dönmek isteyen ailelerin geri gönderilmesi konularını görüştü.³⁵

İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) tarafından yayımlanan "gösterici ölümleri için adalet yok" başlıklı haberde 2019 yılında meydana gelen gösterilerde, göstericileri öldüren faillerin devlet bağlantılı olduğuna dikkat çekilirken Mustafa el-Kazimi döneminde adaletin sağlanamadığına vurgu yapıldı. Ayrıca yeni hükûmete bu konuda açık bir politika izlemesi çağırısı yapılarak mağdur ailelere tazminat vermenin önündeki bürokratik engellerin kaldırılması çağırısı yapıldı.³⁶

31 <https://www.basnews.com/tr/babat/785430>

32 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/12/iran-iraq-sign-4-billion-engineering-agreement>

33 <https://www.irna.ir/news/84956914/عراق-وزارت-نفت-در-راه-اندازی-دفتر-نمایندگی-وزارت-نفت-در-عراق>

34 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/031220221>

35 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/02122022>

36 <https://www.hrw.org/news/2022/11/29/iraq-no-justice-protester-deaths>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani 29 Kasım Salı günü, Erbil'de Hollanda Savunma Bakanı Kajsa Ollongren ve beraberindeki heyeti kabul etti. Başbakanlık Ofisinden yapılan açıklamaya göre, görüşmede IKBY'nin güvenlik ve istikrarının korunması konusu ele alınırken IKBY'ye yönelik saldırılar kınandı. Bakan Ollongren ise ülkesi ile IKBY arasındaki dostane ilişkilere değinerek Hollanda'nın askerî alanda ve güvenlik alanında IKBY ile iş birliğinin ve Peşmerge güçlerine desteklerinin süreceğini yineledi.³⁷ Öte yandan Başbakan Mesrur Barzani aynı gün içerisinde Güney Kore'nin Bağdat Büyükelçisi Choi Sung-so'yu kabul etti. Görüşmede IKBY ile Güney Kore ilişkileri ele alındı. Güney Kore Büyükelçisi, ülkesinin IKBY ile olan ilişkilerinin geliştirilmesinin önemine vurgu yaparak proje ve çalışmalarına ilgili bilgi verdi. Başbakan Barzani de IKBY'nin kalkınma sürecine katılım ve desteği bağlamında Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı (KOICA) vasıtasıyla IKBY ile gerçekleştirdiği ortak projeler için Güney Kore'ye teşekkürleri ilettili.³⁸

IKBY Peşmerge Bakanı Şoreş İsmail'in yaklaşık bir aydır yurt dışında olduğu ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) tarafından İsmail'e görevinden istifa etmesi için baskı uygulandığı belirtildi. Bu bağlamda Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, yaklaşık bir aydır KYB tarafından Şoreş İsmail'in istifa etmesinin istendiğini belirtti.³⁹ Bu durumun sebebi olarak ise Şoreş İsmail'in eski Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih'e yakın biri olarak başlattığı reform uygulamalarından kaynaklandığı iddia edildi.⁴⁰ Öte yandan KYB tarafından Peşmerge Bakanı olarak Şoreş İsmail'in yerine mevcut durumda IKBY Başkan Yardımcısı olan Şeyh Cafer Mustafa'nın getirileceği yönünde iddialar olduğu aktarıldı.⁴¹

Irak'ın 2023 bütçe yasa tasarısının parlamentoya sunulması amacıyla 27 Kasım'da Erbil'den bir heyet Bağdat'ı ziyaret etti. İlgili ziyarete ilişkin açıklama yapan heyet üyesi ve IKBY Hükümet Sözcüsü Cotyar Adil, "Yeni hükümetin kurulması üzerine daha önce Iraklı siyasi taraflarla imzalanan anlaşmanın uygulanması için Bağdat'tayız" dedi. Bununla birlikte Awene sitesinde yayımlanan haberde, söz konusu ziyarette "Erbil heyetinin Irak bütçesinden IKBY için yüzde 17 pay almak için çaba göstereceği" belirtildi.⁴² Öte yandan bütçe yasa tasarısıyla ilgili Erbil'in imzalanan anlaşmaya bağlı olduğunu vurgulayan Adil, daha önceki hükümetle siyasi nedenlerle anlaşma sağlanamadığını dile getirerek şu anda Irak'taki durumun farklı olduğuna dikkat çekti. Erbil ile Bağdat arasındaki sorunların çözümü konusuna IKBY'nin her zaman ciddiyetle yaklaştığını belirten Adil ancak siyasi menfaatlerden dolayı bazı sorunların

37 <https://balkesh.com/kurdistan/31052/>

38 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/228418-معسرور-بارزانی-پيشوازی-له-بالیوزی-کۆریا-له-عیراق-دهکات->

39 <https://www.awene.com/detail?article=77520>

40 <https://www.kurdiu.org/ku/b/524976>

41 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=4259>

42 <https://www.awene.com/detail?article=77452>

çıkarıldığını ve anlaşmanın uygulanmadığını dile getirdi. Ayrıca hükûmet sözcüsü, anlaşmanın uygulanması için yasal veya teknik bir engelin olmadığını söyledi.⁴³

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Türkiye'nin yeni Erbil Başkonsolosu Mehmet Mevlüt Yakut ile bir araya geldi. Yeni görevine başlamasından dolayı Yakut'u kutlayan başbakan, kendisine başarılar diledi. Türkiye'nin yeni Erbil başkonsolosu da Türkiye'nin başta ticaret ve üretim olmak üzere tüm alanlarda IKBY ile ilişkileri geliştirmek istediğini ifade etti.⁴⁴

• Güvenlik

IKBY Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, İran'ın IKBY'deki İran temelli Kürt partilerin karargâhlarına yönelik operasyonlarına ilişkin açıklamada bulundu. Bu bağlamda Lezgin, İran Devrim Muhafızları Ordusu ile terör örgütü PKK'nın İran kolu olarak bilinen PJAK arasında tam bir iş birliği olduğunu vurguladı. Ayrıca IKBY'nin İran ile 600, Türkiye ile 300 kilometrelik sınıra sahip olduğunu belirten Lezgin, bazı bölgelerdeki coğrafi zorluk nedeniyle terör örgütü PKK'nın varlığından dolayı sınır muhafızlarının sınırın sıfır noktasına ulaşamadığını kaydetti.⁴⁵ Buna karşın PJAK Diplomasi Komitesi tarafından yapılan açıklamada, PJAK'ın hiçbir ülke ile iş birliği içerisinde olmadığı vurgulanarak, "İran Devrim Muhafızları'nın IKBY sınırlarına yerleştirilmesinde PJAK herhangi bir rol üstlenmedi" ifadeleri kullanıldı.⁴⁶

Süleymaniye Asayiş Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, düzenlenen iki ayrı operasyon kapsamında 600 adet kalaşnikof ve tabancayla bunlara ait yaklaşık 6 bin mermi ele geçirildiği duyuruldu. 29 Kasım'da yapılan açıklamada, 24 Kasım 2022 Perşembe günü Süleymaniye-Arbet yolu üzerindeki bir kontrol noktasında durdurulan şüpheli bir aracın şoförünün uygulama sırasında kaçmaya çalıştığı ve daha sonra yakalanan araçta 250 tabancanın ele geçirildiği belirtildi. Savcılığın talimatıyla derinleştirilen soruşturmada, şüphelinin sakladığı bir deponun deşifre edildiği ve söz konusu depoda kaçakçılık için hazırlanan 300'den fazla kalaşnikof ve tabancayla yaklaşık 6 bin mermi ve onlarca yedek parçanın ele geçirildiği kaydedildi. Silahlarla yakalanan şahsın mahkemeye sevk edildiği belirtildi.⁴⁷

• Ekonomi

Drawmedia sitesinin analiz raporunda yayımlanan bilgilere göre, IKBY'nin kasım ayı petrol gelirlerinde ekim ayına göre düşüş yaşandığı belirtildi. Böylece IKBY'nin ekim ayı geliri yaklaşık 954 milyar dinarken (658 milyon dolar) kasım ayı gelirinin yaklaşık 842 milyar dinar (581 milyon dolar) olduğu aktarıldı. Ayrıca kasım ayında IKBY'nin 10 milyon 345 bin varil petrol sattığı ve Erbil yönetiminin petrol satışından bir trilyon 191 milyar 139 milyon 855 bin dinar

43 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/84162-Cotyar-Adil:-Anlaşmanın-uygulanması-için-Bağdat'tayız>

44 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/84363-Başbakan-Mesrur-Barzani-Türkiye'nin-yeni-Erbil-Başkonsolosu'nu-kabul-etti>

45 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/84195-Serbest-Lezgin:-Pasdaran-ile-PJAK-arasında-tam-işbirliği-var>

46 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/84195-Serbest-Lezgin:-Pasdaran-ile-PJAK-arasında-tam-işbirliği-var>

47 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/194158>

{821 milyon 600 bin dolar} gelir elde ettiği kaydedildi. Harcamalardan sonra İKBY'ye 624 milyar 180 milyon 736 bin dinar (361 milyar 504 bin dolar) kaldığı belirtilen raporda, terör örgütü IŞİD'e karşı Irak'ta bulunan Uluslararası Koalisyon tarafından peşmerge güçlerine de 31 milyar 500 milyon dinar (yaklaşık 22 milyon dolar) gönderildiğine vurgu yapıldı.⁴⁸

• Sağlık ve Sosyal Hayat

İKBY Sağlık Bakanlığı'nın resmî Facebook sayfasından paylaşılan duyuruda, İKBY vatandaşlarına toplam 2 milyon 687 bin 714 yeni tip koronavirüs (Covid-19) aşısı sağlandığı belirtildi. 1 Aralık'ta paylaşılan duyuruda, sağlanan aşuların bir milyon 448.985'inin birinci, 1.204.045'inin ikinci, 34.589'unun üçüncü ve 95'inin de dördüncü doz olduğu aktarıldı.⁴⁹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Körfez'in güvenlik gündemiyle ilgili gündeme gelen en önemli gelişme, KİK Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı Mücadele Komisyonunun, 28-30 Kasım tarihleri arasında farklı Körfezli ülkelerden 40 uzmanın katılımıyla birlikte yeni toplantısını Abu Dabi'de gerçekleştirmesiyle ilgili oldu. Toplantı sırasında, Körfez ülkelerine yönelik yapılan kara para aklama konusundaki mücadele konusunun yanı sıra, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele alanında uluslararası standartların uygulanmasındaki etkinliği kanıtlamak için el birliğiyle KİK ülkelerindeki uygulamalar, istatistikler ve gerekli bilgilerin toplanması konusu değerlendirildi.⁵⁰

• Ekonomi

Körfez'in ekonomik gündemiyle ilgili gündeme gelen en önemli gelişme, bazı Körfez ülkelerinde Türkiye'ye aktarılan mevduat miktarlarıyla ilgili oldu. Geçtiğimiz hafta içerisinde Suudi Arabistan ve Katar ülkeleri tarafından yayımlanan resmî haberler içerisinde, Suudi Arabistan'dan 5 milyar, Katar'dan ise 10 milyar dolar değerinde bir fonun sağlanacağı yönünde bilgiler verildi. Geçtiğimiz hafta içerisinde Suudi Arabistan Merkez Bankasının bir sözcüsü tarafından Reuters'e verilen açıklamada, "Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasıyla 5 milyar dolar tutarında bir mevduat yapmak için görüşmeler yapıyoruz" mesajı verildi.⁵¹

Körfez'in yaptığı bir diğer önemli mevduat işlemi ise Pakistan ile ilgili olmuştur. Geçtiğimiz hafta içerisinde Suudi Arabistan tarafından yapılan resmî açıklamada, Suudi Arabistan'ın

48 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11546

49 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02MemTenV7PEFj4et1gWM4y19yJx2iGY4QKZYKWSQ4PqBWU9Qy1rqUnhoyM1pMKXXul&id=100064450459235&mibextid=Nif5oz

50 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2022-12-1-1.aspx>

51 <https://www.yenisafak.com/ekonomi/suudi-arabistandan-turkiye-karari-merkez-bankasina-bes-milyar-dolar-mevduat-3891429>

üst üste ikinci kez 3 milyar dolar değerindeki kredisinin süresini uzattığı açıklandı. Diğer yandan, Suudi Arabistan tarafından uzatılan bir diğer önemli mevduat gelişmesi ise Mısır ile bağlantılı oldu. Konuyla ilgili Suudi Arabistan Maliye Bakanlığı tarafından yapılan resmî açıklamada, Mısır Merkez Bankasında 5 milyar dolar tutarındaki mevduatın vadesinin uzatıldığı söylendi. Böylece Körfez ülkelerinin Mısır'daki 28 milyar dolarlık mevduatının korunduğu bilgisi paylaşıldı.⁵²

• Siyaset

Geçtiğimiz hafta içerisinde Körfez'in siyasi gündeminin KİK Genel Sekreteri Nayif Felah Mübarek el-Hacref'in yoğun görüşmeleri ve kınama mesajlarıyla ilgili olduğu görüldü. Nayif el-Hacref, 27 Kasım tarihinde KİK Genel Merkezinde Çin'in Suudi Arabistan Büyükelçisi Chen Weiqing'i karşıladı. Görüşmeyle ilgili verilen haberler içerisinde, görüşme sırasında ikili arasında KİK ile Çin arasındaki temasların değerlendirildiği yazıldı. Keza görüşme sırasında ortak konulardaki anlaşmaların genişletilmesinin yanı sıra, KİK ülkeleriyle Çin arasında imzalanacak Serbest Ticaret Anlaşması'nın değerlendirildiği bilgisi verildi. Nayif el-Hacref, görüşme sonrasında verdiği açıklamasında, "KİK ülkeleri, Çin Halk Cumhuriyeti ile her alanda iş birliği ve dostluk yönlerini geliştirmeye isteklidir" mesajını paylaştı.⁵³

Nayif el-Hacref'in gerçekleştirdiği bir diğer önemli görüşme ise 3 Aralık tarihinde Umman Maskat'a olan resmî ziyaretinde, Umman Dışişleri Bakanı Bedir bin Hamed el-Busaidi ile bir araya gelmesi oldu. Ziyaretle ilgili aktarılan resmî haberler içerisinde, ikili arasında KİK Yüksek Kurulu Zirvesi'nin 43. Oturumunun düzenlenmesiyle ilgili farklı detayların konuşulduğu bilgisi verildi. Bilindiği üzere, gelecek KİK Yüksek Kurulu Zirvesi'nin 43. oturumu, Maskat'ta düzenlenecektir.⁵⁴

Diğer yandan, el-Hacref'ten gelen kınamalar, Körfez'in siyasi gündemine oturan bir diğer önemli başlık oldu. Nayif el-Hacref, yakın tarihler aralığında Pakistan'ın Kabil Misyon Şefi Maslahatgüzar Übeyd ur Rahman Nizamani'nin hedef alınmasını kınamasının yanı sıra, Somali'deki otel baskını sonucunda sivillerin ölmesine sebep olan terör eylemini kınadı. Nayif el-Hacref, Körfez ülkelerinin teröre karşı gösterdiği sert tavrının benzerinin tüm dünya ülkelerinden gelmesini beklediğini dile getirdi.⁵⁵

Öte yandan, Körfez ile ilgili dünya basınına yansıyan bir diğer önemli başlık, Katar 2022 Dünya Kupası turnuvası sırasında Alman taraftarının statta taraftarlara gösterdiği uygunsuz muamelesiyle ilgili olmuştur. Bunun yanı sıra Alman taraftarının, maç sonrasında Mesut Özil pankartlarını taşıyan taraftarlara uygunsuz davranışlarda bulunmaları nedeniyle Almanlara

52 <https://egyptindependent.com/saudi-arabia-extends-term-of-us-5-billion-deposit-for-cbe/>

53 <https://english.aawsat.com/home/article/4012636/hajraf-says-gcc-keen-bolstering-cooperation-china>

54 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2022-12-03-4.aspx>

55 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2022-12-03-1.aspx>

Körfez'den ağır eleştirilen geldiği görülmüştür. Dünya Kupası maç öncesi ve sonrasında, Katar devleti kanalında yayımlanan maç analiz programındaki spor yorumcularının, Almanların başlattığı "ağız kapatma" hareketleriyle tepki vermeleri gündemin büyümesine neden olduğu söylenmektedir.⁵⁶

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Mısır

The Washington Post haber ajansı Filistin'in Mısır ve İsrail ile Gazze açıklarındaki gaz sahaları için görüşmeler gerçekleştirdiğini iddia etti. Haberde konuyla ilgili olarak Filistinli yetkililerin Mısırlı yatırımcılarla gerçekleştirdikleri görüşmelerin hızlı ilerlediğini dile getirdiği aktarıldı. Haberde ayrıca Filistin yönetiminin ve İsrail'in Mısır'la temas hâlinde olduğu Mısır'ın ise Hamas ile görüştüğü belirtilirken Hamas ile İsrail'in herhangi bir ilişkisinin olmadığına değinilerek bu anlaşmanın sağlanması için en azından taktiksel anlamda bir araya gelmeleri gerektiği belirtildi. The Washington Post'a göre 1.4 milyar dolar değerindeki projenin Şubat 2023'te tamamlanması ve Mart 2024'te üretime başlaması planlanmaktadır. Fakat proje için Filistin, Mısır, İsrail ve Hamas'ın iş birliğinin gerektiği belirtilmektedir.⁵⁷

Mısır'ın, Rusya-Ukrayna savaşı çıkmasından bu yana ilk tahıl ithalatını gerçekleştirdiği ve sevkiyatın 175 bin ton miktarında olduğu belirtilmektedir. Mısır Tedarik ve İç Ticaret Bakanlığından kaynakların aktardığına göre Mısır, 2023'ün ortalarına kadar tahıl rezervlerini arttırmak ve ihtiyacı karşılamak için 1 milyon ton tahıl ithal etmeyi planlamaktadır. Bakan Yardımcısı İbrahim Ashmawy 28 Kasım'da yaptığı konuşmada Mısır'ın gelecek 5 ay için yeterli stokunun olduğunu belirtti. Ashmawy, Mısır'ın dünyadaki en büyük tahıl ithalatçısı olduğunu dile getirirken ülkenin yıllık tahıl ihtiyacının 25 milyon ton olduğunu ve bunun 12 milyon tonunun Mısır'ın kendisi tarafından üretilebildiğini belirtti.⁵⁸

• Libya

Libya Ulusal Birlik Hükûmeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe, seçimlerin güvence altına alınması çerçevesindeki girişimlerin tümüne yanıt vermeye, tüm anlaşmazlıkların üstesinden gelmeye ve istisnasız herkesle iletişime geçmeye hazır olduklarını söyledi. Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan açıklamaya göre Dibeybe, Seçimleri Destekleyenler Hareketi tarafından başkent Trablus'ta düzenlenen "Seçimleri birlikte gerçekleştireceğiz" temalı konferansta konuştu. "Siyasi diyalog ve fikir birliğimiz yalnızca seçim sürecini güvence altına almaya yönelik güveni artırmaya odaklanmalıdır. Önümüzde seçimlerden başka yol yok. Sonra yapılacak diyaloglar yalnızca seçim sürecinin başarısı için sorumluluk üstlenmekle ilgili olacaktır" ifadelerini kullandı. Geçen yıl 24 Aralık'ta seçim sürecine engel olan şeyin ku-

56 <https://edition.cnn.com/2022/12/02/sport/world-cup-qatar-mocks-germany-armband-gesture-intl-hnk/index.html>

57 <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/25/gaza-gas-israel-partnership-hamas-egypt/>

58 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/12/egypt-buys-first-ukrainian-wheat-shipment-russian-war-began>

surlu seçim yasası olduğunu belirten Dibeybe, “Şimdi seçimlerin yapılmasına engel olan yine (ülkenin doğusunda yer alan) Temsilciler Meclisinin (TM) doğrudan sorumlu olduğu aynı kanun. Seçimlerin güvence altına alınması için güveni artırmaya yönelik tüm girişimlere yanıt vermeye, tüm anlaşmazlıkların üstesinden gelmeye ve istisnasız herkesle iletişime geçmeye hazırız” şeklinde konuştu.⁵⁹

Abdülhamid Dibeybe, Tunus’a bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Tunus Başbakanı Necla Buden ile görüştü. Görüşmede ikili ilişkilerin geliştirilmesine değinilirken Libya, Tunus’a olan 250 milyon dolarlık borcunu bu yıl sonuna kadar kapatacağını belirtti. Libya’nın borcu elektrik sektörüne 85 milyon ABD doları, sivil havacılığa 30 milyon ABD doları ve sağlık kliniklerine 85 milyon ABD doları içermekte.⁶⁰

• Cezayir

Cezayir devlet haber ajansının aktardığına göre Cezayir Enerji Bakanı Mohamed Arkab, OPEC+’ın petrol üretimini sabit tutma kararının piyasa dalgalanmalarına uygun olduğunu dile getirdi. Arkab kararın ardından Cezayir’in de günlük üretimini sabit tuttuğunu ifade etti.⁶¹

İtalya Başbakanı Giorgia Meloni İtalya Dışişleri Bakanlığı ile Uluslararası Siyasi Çalışmalar Enstitüsünün (ISPI) ev sahipliğinde, Roma’da bu yıl sekizincisi düzenlenen MED Akdeniz Diyalog Forumunun kapanış konuşmasında Cezayir ile gerçekleştirdikleri stratejik ortaklık sayesinde Rus gazına bağımlılıklarını azalttıklarını belirterek, bugün Türkiye, Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden Trans Adriyatik Boru Hattı (TAP) ile Azerbaycanıdan gelen gaz tedariklerinin yüzde 60 seviyelerine ulaştığını dile getirdi.⁶²

Ürdün Kralı İkinci Abdullah Cezayir’e gerçekleştirdiği ziyarette Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun ile bir araya geldi. Liderler iki ülke arasındaki ilişkilere ilaveten bölgesel ve kürese gelişmeleri de ele aldılar. İki lider aralarında ikili siyasi istişarelere binaen mutabakat zaptı imzaladı.^{63 64}

• Fas

Fas ve Hindistan arasındaki siyasi istişarelerin beşinci oturumu, 24 Kasım’da Rabat’ta Dışişleri Bakanlığında gerçekleşti ve iki ülke çeşitli sektörlerde ortaklık stratejilerini ele aldı. İstişarelere Fas adına Asya İşleri ve Okyanusya Direktörü Abdelkader El Ansari katılırken

59 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybe-secimlerin-guvence-altina-alinmasi-icin-herkesle-iletisime-haziriz/2751156>

60 <https://www.libyaherald.com/2022/12/libya-to-pay-off-its-us-250-million-tunisian-debts-by-year-end/>

61 <https://www.reuters.com/business/energy/algeria-says-opec-decision-keep-output-unchanged-appropriate-2022-12-04/>

62 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/meloni-hukumeti-italyanin-akdenizdeki-rolunu-guclendirme-hedefinde/2754991>

63 <https://newsaf.cgtn.com/news/2022-12-05/Algeria-Jordan-sign-5-agreements-to-strengthen-ties-1fv4By2tn7W/index.html>

64 <https://jordantimes.com/news/local/king-president-tebboune-hold-talks-algeria>

Hindistan tarafından Hindistan Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Ausaf Sayeed yer aldı. İkili, Fas ve Hindistan arasında ortaklıkta özellikle yeşil enerji, elektronik, biyoteknoloji ve otomotiv üretimi alanlarında geliştirme yollarını görüştü.⁶⁵

Fas Kralı 6. Muhammed, Fas'ın Filistin davasına verdiği desteğe daimî bağlılığını yineledi. 29 Kasım'da Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü vesilesiyle yayımladığı mesajında Filistinlilerin başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız devletlerini kurma konusundaki meşru hakkını savundu. Filistin-İsrail ihtilafının çözümünün Filistin'de barış ve istikrarın anahtarı olduğunu vurgulayan Kral, "Arap ve Müslüman halklar için sembolik değerleri nedeniyle kutsal Kudüs şehri için gönüllerinde ayrı bir yeredir" şeklinde konuştu. Kral Muhammed benzer bir açıklamayı Filistin'in ulusal günü olan 15 Kasım'da Mahmut Esad'a gönderdiği mesajda da yapmıştı.⁶⁶

Africa Intelligence'in bildirdiğine göre, Fransa Dışişleri Bakanı Catherine Colonna'nın Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un ocak ayındaki resmî gezisine hazırlık kapsamında aralık ayında Rabat'ı ziyaret etmesini beklendiğini belirtildi. Africa Intelligence, ayrıca Kral 6. Muhammed ile Macron arasında bir telefon görüşmesi gerçekleştiğini ve görüşmede Macron'un Fas'ı ziyaret etme isteğini dile getirdiği belirtilirken Fas ve Fransa makamlarından konuyla ilgili bir açıklama henüz yapılmadı. İki ülke arasındaki ilişkiler Fransa'nın Faslılara yönelik vize kısıtlamaları nedeniyle gergin durumdadır. Fransa, Eylül 2021'de Fas'ın düzensiz göçmenlerin Fransa'ya iadesi konusunda iş birliği yapmakta "isteksiz" olduğunu iddia ederek Fas vatandaşlarına verilen vize sayısını yüzde 50 oranında azaltma kararını açıklamıştı. Gerginliğin bir diğer nedeni ise Fas açısından, Fransa'nın Batı Sahra sorunu konusunda belirsiz pozisyonu olarak görülmekte. Ağustos ayında Kral Muhammed, "Fas'ın geleneksel ortakları ve yenileri için Batı Sahra konusunda tutumları belirsiz olan bazı devletlerin pozisyonlarını netleştirmelerini ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde yeniden gözden geçirmelerini bekliyorum" şeklinde konuşmuştu.

• Tunus

Tunus 17 Aralık'ta düzenlenecek olan genel seçimlere hazırlanmaktadır. Fakat 25 Temmuz 2021'den beri Cumhurbaşkanı Kays Said'in "yumuşak darbe" olarak adlandırılan bir süreçte ülkedeki güçler ayrılığını kendinde topladığı, meclisi feshettiği, yüzde 30'luk (ki bu sayı da şaibeli durumdadır kimi uzmanlar bu oranın yüzde 25 olduğunu iddia etmekte) bir katılımla anayasa değişikliğini gerçekleştirdiği ve kararnamelerle seçim yasasını yeniden düzenlendiği bir ortamda seçimlere hazırlanmaktadır. Kays Said'in tabiri caizse otoriterliğine kılıf olarak kullandığı "doğrudan demokrasi" tahayyülüyle siyasi partilerin seçime katılmasını yasaklayarak, adayların münferit olarak seçime katılmaları yeni seçim kararnamesiyle kararlaştırıldı.

65 <https://www.moroccoworldnews.com/2022/12/352753/morocco-and-india-discuss-partnership-opportunities>

66 <https://www.moroccoworldnews.com/2022/11/352687/king-mohammed-vi-reaffirms-moroccos-unchanged-position-on-palestine>

rıldı. Siyasi partiler de özellikle içerisinde Nahda, Tunus'un Kalbi gibi önemli partilerin yer aldığı Ulusal Kurtuluş Cephesi etrafında seçimi boykot etme kararı aldı. Seçimi boykot eden partiler arasında 25 Temmuz'a ilk başta ılımlı yaklaşan seküler ve Burgibacı Özgür Anayasa Partisi dâhil oldu. Seçime münferit olarak katılacak adayların kendi bölgelerinden daha önce başka bir aday için imza kullanmamış 400 kişinin imzasını almaları gerekmektedir. Toplamda bu süreçten 1055 aday geçmeyi başardı. Mecliste daha önce temsiliyeti bulunan neredeyse bütün partilerin seçimi boykot ettiği görülmektedir. Bu durumun tek istisnası gibi görünen ise milliyetçi ve solcu Echaab (People's Current) partisidir (mecliste 15 milletvekili bulunmaktaydı). Parti yaptığı açıklamada seçime katılacaklarını ve seçimi boykot etmenin nafîle olduğunu belirtti. Echaab'ın yanı sıra Tunisian Popular Current, Tunisia Forward Movement ve Democratic Patriots' Unified Partileri de seçime katılacaklardır.

Tunus'ta önemli bir aktör olan Tunus Genel İşçi Sendikası (UGTT) ise şu ana hükûmetle IMF anlaşmasının içeriği konusunda bir mücadele içerisindedir ve asıl enerjisini ve odağını bu konuya tahsis ederken seçimlerle ilgili yorum yapılmamaktadır. Bir seçim gözlem kuruluşu olan The Chahed Observatory ise 17 Aralık'ta gerçekleştirilecek olan seçimin anayasa referandumundan bile daha az ilgi çektiğini dile getirdi.⁶⁷

Nahda lideri Raşid Gannuşî ise radikal unsurların Irak ve Suriye'ye gönderildiği iddiasıyla tekrar hâkim karşısına çıktı. Öte yandan Zarsis bölgesinde geçen 17 kişinin İtalya gitmek üzere botla ile açılması ve botun alabora olması sonucu hayatlarını kaybetmelerinin ardından bulunan cesetlerin kimlikleri belirlenmeden ve ailelerine haber verilmeden gizli bir şekilde gömülmesi bölgede infial yarattı. Bölgede gerginlik hâlen devam ederken Cumhurbaşkanı Kays Said, Zarsis'teki olayla ilgili soruşturmanın hızlandırılması için Başbakan Necla Buden, İçişleri Bakanı Taoufik Charfeddine ve Ulusal Güvenlik Genel Müdürü Mourad Saidane görüşmeler gerçekleştirdi.^{68 69}

Ayrıca Tunus İşçi Genel Sendikası UGTT ile Hükûmet arasında gerginlik artmaktadır. Hükûmet ve UGTT daha önce IMF anlaşmasının temel noktalarında uzlaşmış olsalar da UGTT Genel Sekreteri Nouredine Tabboubi, UGTT'nin artık hükûmetle bir mutabakatının olmadığını dile getirdi. Tabboubi, hükûmeti "sömürgeci ekonomi politikalarını" dayatmakla suçladı. Tabboubi ayrıca sosyal bir savaş verdiklerini ve bundan geri adım atmayacaklarını belirtirken sübvansiyon kesintileri ve fiyat artışlarını kınamak ve ulusal egemenliği savunmak için büyük bir miting düzenleyeceklerini duyurdu.^{70 71}

67 <https://mailchi.mp/pomed/tunisia-update-final-referendum-results-announced-new-constitution-to-enter-into-force?e=08e6065d1a>

68 <https://mailchi.mp/pomed/tunisia-update-police-break-up-migration-protests-near-francophonie-summit?e=08e6065d1a>

69 <https://www.thenationalnews.com/mena/tunisia/2022/10/17/fury-from-families-as-tunisia-migrant-drowning-victims-buried-in-secret/>

70 <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Society/15788294-ugtt-no-longer>

71 <https://newsaf.cgtn.com/news/2022-12-05/Algeria-Jordan-sign-5-agreements-to-strengthen-ties-1fv4By2tn7W/index.html>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(28 KASIM-4 ARALIK 2022)

• Ortadoğu, ABD'nin Çin Konusunda Sinyallerini Neden Görmezden Geliyor?

Bu ay Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in de katılımıyla Suudi Arabistan'da yapılacak Arap-Çin zirvesi Rusya basınında yer buldu. Nezavismaya” gazetesinin 1 Aralık sayısında yayımlanan [“Ortadoğu, ABD'nin Çin Konusunda Sinyallerini Neden Görmezden Geliyor?”](#) başlıklı yazıda söz konusu haber “Arap-Çin zirvesi Amerika ve bölge ilişkileri için barometre olacak” ifadeleriyle değerlendirildi. Gazetenin yayın kurulunun ortaklaşa hazırladığı değerlendirme yazısına göre, zirve kapsamında Pekin heyetinin Ortadoğu ve Kuzey Afrika devletleriyle enerji, güvenlik ve yatırım akışlarını etkileyecek onlarca anlaşma ve mutabakat zaptı imzalaması bekleniyor. Ayrıca, son aylarda Ortadoğu'daki müttefiklerinden Çin ile ilişkilere sınırlama getirmelerini açıkça talep eden Biden yönetiminin, görüşmelere özel ilgi göstereceği muhtemeldir. Çinin bölgeye girişinin yeni tarihine gelince, bu gelişme yerel oyuncuların güvenli oynama arzusuna değil, iş birliğini geliştirmenin doğal mantığına tanıklık ediyor: “Nitekim Asya'daki büyük bir ortağa duyulan güven, Çinli yatırımcıların bazı Ortadoğu ülkelerinin yüksek teknolojiler ve ulaşım alanlarındaki kritik projelerine akmayı başardığı bir noktaya ulaştı.”

Yazıda askerî-teknik iş birliği alanında da benzer süreçlerin olduğuna değinildi: “ABD, Suudi Arabistan'ın Pekin'den balistik füze teknolojileri aldığından defalarca şüphelenildi. Bu teknolojinin doğruluğu ve donanımı otomatik olarak krallığın kendi askerî nükleer programının geliştirilmesi sorununu gündeme getirirken, komşu Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ise topraklarında Çin ile doğrudan bağlantılı askerî tesisleri yerleştirilmesiyle ilgili suçlamalarla karşı karşıya kaldı.” Makaleye göre, tüm bunların yanı sıra Arap başkentleri, Pekin ile olan bağlarını siyasi veya ekonomik egemenliklerine bir tehdit olarak değil, tam tersine karşılıklı ve faydalı olarak nitelendirdiler. Güvenlik alanındaki entegrasyon süreçlerine gelince, bu durum yazıda şu şekilde özetlendi: “Bölgedeki pek çok çatışma düğümünün çözülmesi talebi, Washington'un bölge sorunlarına olan ilgisinin azalmasına ve Biden'ın, tüm uyarılara rağmen «nükleer anlaşma» kapsamında İrânla uzlaşmayı koşulsuz kabul etmesinden kaynaklandı. Bu nedenle ABD-Çin ilişkilerindeki çatışma düğümü, Ortadoğu için büyük yatırımlardan, ticaret anlaşmalarından ve savunma iş birliğinden vazgeçmek için çok önemsizdir.”

• Analist, ABD Ordusunun Irak'taki Şehirleri Ele Geçirme Taktiklerini Değerlendiriyor

Rusya'nın önde gelen araştırma kuruluşu olan Strateji ve Teknoloji Analiz Merkezinin analistleri tarafından hazırlanan “Duvarlar Arasında Savaş” adlı yeni askerî makalelerden oluşan değerlendirme “Moskovskiy Komsomolets” gazetesinin 3 Aralık sayısında yayımlanan [“Analistler ABD Ordusunun Irak'taki Şehirleri Ele Geçirme Taktiklerini Değerlendiriyor”](#) başlıklı

yazıda ele alındı. Değerlendirmede özellikle, Irak'taki savaş sırasında ABD ordusunun şehirlere baskın yapma deneyimi ayrıntılı olarak incelendi: "Ramadi ve Felluce'nin ele geçirilmesi sırasında ABD Ordusu yerleşimi çevreledi, dış dünyayla bağlantısını kesti ve ardından abluka çemberini kademeli olarak daraltarak farklı yönlerden düşmana doğru ilerledi."

Analistlere göre, şehirdeki saldırı, düşmanla ilk ateş teması kurulana kadar birliklerin "kör" ilerleyişidir, bu da düşmanın yerini ve gücünü anlamayı mümkün kılar: "Ancak bundan sonra ek keşif yapmak ve düşman mevzilerini topçu ateşi ile vurmak mümkün hâle gelir." Merkez uzmanlarına göre, şehrin kuşatılması sırasında saldıran tarafın cephane tüketiminin birkaç kat arttığı için söz konusu tüketim kentsel koşullarda, düz arazide muharebe operasyonları için belirlenen normlardan dört kat daha yüksek olabilir. Bu nedenle şehirde operasyon başlamadan önce daha çok cephane biriktirmek gerekiyor."

Uzmanlar, Irak birliklerinin klasik Amerikan taktiklerine karşı binaları yıkma ve boşaltma yöntemlerini sıraladı: "Savunucular kentsel nüfusu canlı kalkan olarak kullandılar, binaları kum torbalarıyla çevreledi ve kapı aralıklarına mayınlar yerleştirdi. Bu durumda Amerikalılar ilerlemedi ve topçu, tank ve uçak kullanarak binaları yok etmeye karar verdi. Nitekim kentsel alanlarda bir saldırı sırasında manevra yapmak son derece zor olduğundan Amerikalı uzmanlar 'sürü' taktiklerini tercih ettiler." Yazıya göre, ABD Ordusunun çok sayıda ve kendi kendine yeten birimi, daha yüksek bir karargâhtan emir beklemeden diğer birimlerin yanı sıra keşif ve topçu birimlerinin yardımıyla yatay bağlantıların kullanılması sayesinde düşman eylemlerine hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebildi. Strateji ve Teknoloji Analiz Merkezinin analistlerine göre tüm bu taktikler, ABD'nin Irak savaşında zafer kazanmasını sağlayan faktörlerden biri olmuştur."